

A BALOLDAL SZAVAZÓI

A REPUBLIKON INTÉZET ELEMZÉSE

Öt különböző csoportra osztható a baloldali, liberális pártok szavazótábora: törzs MSZP-szavazó, klasszikus balliberális, nemzeti baloldali, kritikus baloldali középosztálybeli és csapódó liberális választókat különítettünk el azáltal, hogy értékválasztásaik alapján kategorizáltuk e szavazókat – derül ki a Republikon Intézet legújabb elemzéséből, amely a baloldali és liberális pártok szavazóit vizsgálta egy összevont, 3000 fős adatbázison. Az érték alapú elkülönítés nem jár élesen eltérő pártpreferencia különbséggel: mind az öt csoportban az MSZP támogatottsága a legnagyobb és egy kivétellel a DK áll a második helyen. A csoportosítás alapján kijelenthetjük, hogy a sokszor egységesnek kezelt baloldali, liberális tábor politikai véleménye és attitűdje alapján erősen heterogén.

A Republikon Intézet ezúttal a baloldali, liberális pártok szavazóinak értékelvű csoportosítását végezte el: kizárólag társadalmi-politikai attitűdjeik alapján elemeztük az igen heterogén tábort. A vizsgálat alapján öt, egymástól elkülönülő csoportot azonosítottunk, akiket összeköt a Fidesz-ellenesség és a kormányváltás iránti egyértelmű igény, számos közpolitikai ügyben és értékválasztásban azonban jelentősen különböznek.

Az elemzés legfontosabb tanulsága, hogy csakis értékalapon a baloldali, liberális szavazók nem kerülnek „automatikusan” egy párthoz: noha bizonyos kategóriában egy-egy párt felülreprezentált lehet, de összességében a különböző értékválasztású választók vegyesen alkotják a szavazótáborokat. Ezzel együtt jár, hogy mind az öt kategóriában az MSZP a leglátogatottabb párt, illetve hogy egy kivétellel a Demokratikus Koalíció áll a második helyen. Kijelenthető továbbá, hogy a tábor kifelé zárt: sem a Fidesz, sem más ellenzéki pártok felé nem valószínűsíthető szavazói átvándorlás, ám a baloldali, liberális pártok választói egymás között – éppen azért, mert nincsenek merev határok – mozoghatnak.

A csoportosítás alapján azt látjuk, hogy az a klasszikus balliberális attitűd, amivel ma jellemzően azonosítják a baloldalt és a szavazókat, csak a teljes tábor kisebb részét, mintegy negyedét teszi ki. Ez a fajta egyenlőségpárti, emberi jogi és kulturális ügyekben kifejezetten liberális álláspontot és értéket képviselő szavazó korántsem tekinthető tehát az általános baloldali szavazónak, hiszen számos esetben az ő véleményük eltér a teljes tábor választásától. Ugyanakkor a klasszikus balliberális szavazó politikai érdeklődése és státusza miatt azonban jobban jelen tud lenni a politikai térben, ráadásul értük a legnagyobb a verseny a jelenlegi baloldali, liberális pártok között.

Az elemzés másik kulcscategóriája a törzs MSZP-szavazó, mely értékei alapján karakteresen különbözik az előbbi, klasszikus balliberálistól: egy kifejezetten konzervatív, tradicionális értékeket valló szavazói csoportról van szó, akik stabilan kitartanak a baloldal – és elsősorban az

MSZP – mellett. Az értékkülönbözőség okán e szavazókról kevesebb szó esik a baloldali jellemzése kapcsán, pedig ők azok, akik méretük okán – mivel ők adják a szavazótábor legnagyobb szeletét – a mai napig biztosítják az MSZP előnyét és elsőségét a baloldalon.

Az öt szavazói csoport

A legnagyobb csoportot a **törzs MSZP-szavazók** jelentik – mintegy 450 ezer választót. Ők a baloldali, liberális tábor leginkább konzervatív, tradicionális része, akik nagyon erősen elutasítják a társadalmi és jövedelmi egyenlőtlenségeket. Ők az MSZP, illetve a baloldali legstabilabb szavazói, akár a jelenlegi, akár a korábbi választásokról van szó, részvételi hajlandóságuk és pártelkötelezettségük is erős. Jellemzően idős, vallásos, alacsonyabb végzettségű szavazókról van szó, akik minden településszinten jelen vannak. Pártpreferenciájuk alapján az MSZP felülreprezentált közöttük.

A második legnagyobb szavazói tömböt, valamivel több mint 400 ezer embert, a **klasszikus balliberális szavazók** jelentenek. Számukra a kulturális, ideológiai kérdések kiemelten fontosak és ezekben rendre szabadelvű, liberális álláspontot képviselnek: támogatják az etnikai és szexuális kisebbségeket, a helyi közösségeket preferálják a központi irányítással szemben és ők jelenítik meg a baloldali, liberális tábor menekültbarát, befogadó-párti részét. A klasszikus baloldaliakat az erős kormányellenesség mellett a legerősebb Jobbik-ellenesség is jellemzi. Jelenlegi pártpreferenciájuk alapján köztük a legerősebb a Demokratikus Koalíció, ám a relatív gyengesége mellett is az MSZP-t támogatják a leginkább.

A **nemzeti baloldaliak** bő 350 ezer választója lazábban kötődik a baloldalhoz, mint az előbbi két kategória: jelentős részben olyan szavazókról van szó, akik 2006 után a Fidesz felé fordultak, mára azonban csalódtak a kormánypártban és visszatértek a baloldalra. A nemzeti baloldaliak stabil anyagi körülmények között élnek és ennek megőrzése fontos számukra, megfigyelhető közöttük egyfajta jóléti sovinizmus – a hátrányos csoportokkal kevésbé szolidárisak, de az őket is kedvezően érintő állami segítséget inkább támogatják. Pártválasztásuk nagyjából megegyezik a tábor egészével, bár az Együtt, PM és Liberálisok szavazói valamivel nagyobb arányban vannak jelen.

A **kritikus baloldali középosztály** mintegy 220 ezer választója úgy kritikus mindegyik baloldali párttal, hogy 2014-ben szinte egyöntetűen szavazott az ötpárti baloldali szövetségre. Esetükben tehát egyfajta általános politika és pártellenességről is beszámolhatunk, annak ellenére, hogy egyébként vállaltan baloldali szavazókról van szó: köztük a legmagasabb a magukat szocialistának tartók aránya. A kritikus baloldali középosztály szavazói aránya megegyeznek a tábor egészével.

A legkisebb, 180 ezer választót adó **csapódó liberálisok** értékválasztásuk alapján egy karakteresen szabadelvű, a társadalmi-jövedelmi egyenlőtlenségeket elfogadó szavazói csoport, akiknek politikai preferenciája már jóval kevésbé kötött és stabil. Az öt csoport közül ők „vándoroltak” a legtöbbet az évek során: egy jelentős részük 2006-ban az SZDSZ, 2010-ben az LMP és az MDF szavazója volt, mára pedig leginkább az MSZP-t támogatják. A baloldali szavazók közül ők azok, akik a leginkább kritikusak a 2010 előtti kormányzással, a Gyurcsány és Bajnai kormányokkal egyaránt. Leginkább ezzel magyarázható, hogy a DK ebben a szavazói csoportban lényegesen gyengébb, mint a többiben.

TARTALOM

Rezümé	2
Bevezető	6
Az elemzés módszertana.....	6
A baloldal szavazói értékválasztásuk alapján.....	7
Törzs MSZP-szavazó	10
Klasszikus balliberális.....	12
Nemzeti baloldali.....	15
Kritikus baloldali középosztály	16
Csapódó liberális	18

BEVEZETŐ

A baloldali, liberális pártok kapcsán visszatérő elemzői kérdés, hogy mennyiben hasonlóak és mennyiben különbözőek a szavazók. Egy-egy ügy elemzése során jellemzően arra jutunk, hogy a választók véleménye közelebb áll, mint a pártok vezetőinek álláspontja – joggal merülhet fel a kérdés, hogy akkor mi alapján döntenek e szavazók. Elemzésünkben kerestük a választ, hogy társadalmi-politikai attitűdök alapján elválik-e egymástól egy MSZP-s, egy DK-s vagy egy Együtt-szavazó – vajon kirajzolódik-e olyan éles határ, ami kihat a tényleges pártválasztásra. Emellett a szavazók értékeltű csoportosítása lehetővé teszi, hogy a jobban lássuk és értsük a választók olykor egymásnak ellentmondó igényét egy-egy ügyben elvárt álláspontban. A Republikon Intézet korábban, a mostanival megegyező módszertannal, már elvégezte a Fidesz szavazóinak értékközpontú csoportosítását¹ – jelen elemzés így arra is választ ad, egységesebb vagy épp heterogénebb-e a baloldali, liberális tábor.

Az elemzés során azokat a választókat tekintettük baloldali, liberális szavazónak, akik az adatfelvétel során az MSZP, DK, Együtt, PM vagy a Liberálisok párt szavazójának vallották magukat. Ezt követően viszont csakis a politikai értékválasztásukon keresztül kerültek egy-egy kategóriába. Az elemzés alapján így képet kapunk a baloldali, liberális pártok belső összetételéről, a különböző értékválasztáshoz kötődő pártpreferenciáról és a szavazói csoportok egymáshoz való viszonyáról is.

AZ ELEMZÉS MÓDSZERTANA

Az elemzéshez az Ipsos által a Republikon Intézet megbízásából készített két kutatás² összevont adatbázisát használtuk: az így 3000 fős adatbázis kellően nagy minta ahhoz, hogy részcsoportok elemzését is elvégezzük. A csoportképzéskor nem vettük figyelembe a választók szocio-demográfiai háttérét (életkoruk, lakóhelyük, gazdasági jellemzőik), kizárólag arra koncentráltunk, hogy miként vélekednek a társadalmi szerepekről, mennyire fogadják el a szociális egyenlőtlenségeket, mennyire elégedettek a jelenlegi társadalmi-politikai környezettel. Így tehát a csoportosítás során nem „fiatal budapesti”, vagy „vidéki női” szavazók alkottak egy-egy kategóriát, hanem például a társadalmi egyenlőtlenséget támogató, nevelési elvekben inkább tradicionális-konzervatív nézeteket valló szavazók, lakóhelyüktől vagy épp nemüktől függetlenül. Az elemzés a csoportosítást követően bemutatja, milyen jellemzőkkel bírnak e csoportok: hogyan vélekednek a Fidesz kormányzásáról, az aktuális ügyekről, az ellenzékéről és milyen a viszonyuk a politikához. Az értékközpontúság tudatos választás: míg a szakpolitikai

¹ <http://republikon.hu/elemlzesek,-kutasok/151008-a-fidesz-szavazoi.aspx>

² Mindkét kutatás országos, reprezentatív mintán készült, 2000 fő ill. 1000 fő személyes megkeresésével, 2015 június/júliusában, ill. szeptember második hetében. Az elemzés során az Együtt, PM és Liberális szavazókat pártpreferencia esetén együtt kezeltük az alacsony elemszám miatt.

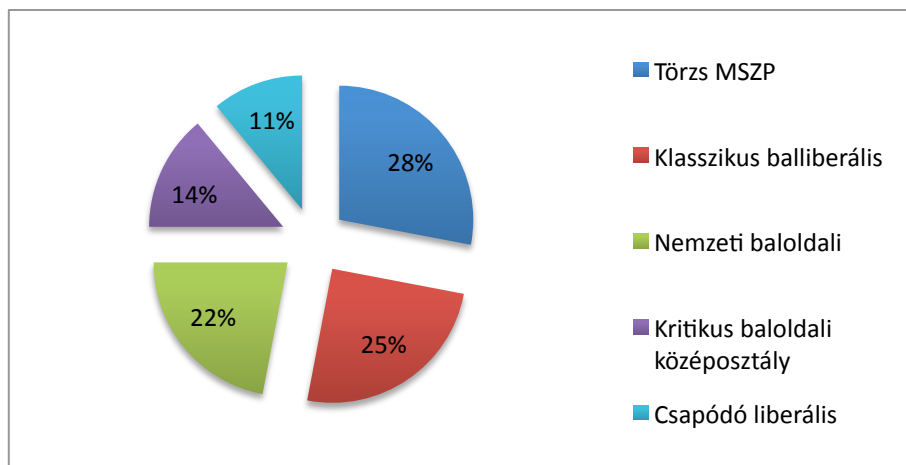
vélemények egy-egy politikai aktualitást követően gyakran változnak, a magyar társadalom értékválasztása viszonylagos stabilitást mutat. Az értékek alapján képzett csoportosítás tehát nem egy egyszeri pillanatkép, hanem a társadalmi-politikai attitűdöket stabilan megjelenítő szempont.

Az elemzés során a baloldali, liberális pártok szavazóit tíz kérdés segítségével három dimenzió mentén csoportosítottuk. A felhasznált állításokat a magyar és nemzetközi kutatások régóta használják, ezek alkalmasak arra, hogy rajtuk keresztül a választókat megbízhatóan és érvényesen tudjuk kategorizálni. Az első dimenzió az autoriter-liberter skála: előbbi pólushoz kerülnek azok a választók, akik számára a fegyelem, tisztelet, a konformizmus a követendő példa, míg az utóbbi pólusban vannak azok, akik ezekkel szemben inkább elutasítók. A második dimenziót a szociális egyenlőtlenségekkel kapcsolatos attitűd képi: mennyire tartja elfogadhatónak a válaszadó a jelentős jövedelmi különbségeket, hogyan gondolkodik a szegényekről. A skála egyik végét itt azok jelenítik meg, akik számára a jövedelmi és társadalmi egyenlőtlenség elfogadható, míg a másik végén azok, akik ezt elutasítják. Végül a harmadik dimenzió esetén a fennálló politikai-jogi környezethez való attitűdöt vontuk be: mennyire érzi valaki, hogy része a döntéseknek, elfogadja-e a jelenlegi törvényi adottságokat. Ebben az esetben a képzett skála egyik végpontjában azokat a választókat találjuk, akik részesei a fennálló politikai-jogi konszenzusnak, míg a skála másik oldalán lévők tagadják azt, illetve nem érzik magukat a részesének. Fontos leszögezni, hogy mindhárom skála esetén azt tudjuk megállapítani, hogy a választók egymáshoz képest hol állnak: az egyenlőtlenség-skála szélső pontja tehát nem egy teljes mértékben, minden szempontból a társadalmi egyenlőtlenség elfogadását-támogatását jelentő álláspontot jelent, csak azt, hogy a magyar társadalom (vagy jelen esetben: a baloldalon belül) által képviselt felfogáshoz képest jóval inkább elfogadó.

Elmondható, hogy a társadalom egészét nézve a baloldali, liberális pártok szavazói enyhén szabadelvűbbek nevelési-társadalmi kérdésekben, kifejezetten elutasítók a társadalmi-jövedelmi egyenlőtlenségekkel szemben és szavazóik kritikusak, ha a jelenlegi jogi-politikai környezetről kell állást foglalniuk.

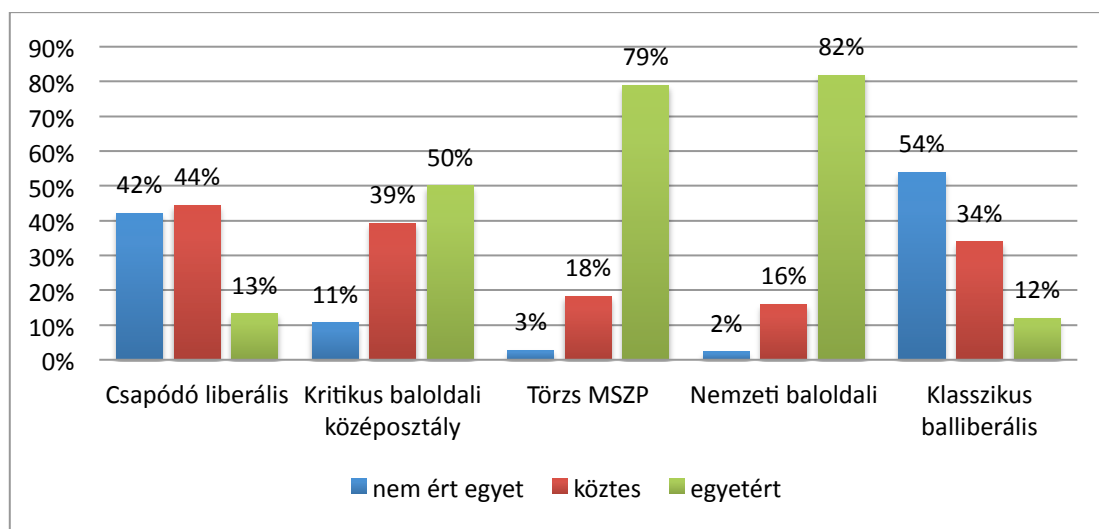
A BALOLDAL SZAVAZÓI ÉRTÉKVÁLASZTÁSUK ALAPJÁN

Az elemzés során statisztikai eljárással a fent leírt három skála segítségével találtuk meg az egymáshoz leginkább hasonlító csoportokat. Az eljárás lényege, hogy a három szempont (és kizárólag ezek) alapján leginkább egymáshoz hasonló választókat összeköti: ezáltal egymáshoz hasonló, de a többi csoporttól inkább különböző kategóriába sorolja be a szavazókat. Az elemzés során öt ilyen csoportot különítettünk el: ebből az öt, értékválasztásuk alapján különböző csoportból áll a jelenlegi baloldali, liberális szavazótábor.

1. ábra: A baloldali szavazók öt csoportja

A legnagyobb részt, a teljes tábor 28 százalékát kitevő, mintegy 450 ezer választót törzs MSZP-szavazónak nevezünk el: ők egy jellemzően tradicionális értékválasztású, döntően rendszeridegen szavazói csoport. Erősen egyenlősítő attitűdöket vallanak: teljesen elutasítják a nagy fizetési különbségekkel kapcsolatban és a szegénységért a környezetet hibáztatják, nem az egyént.

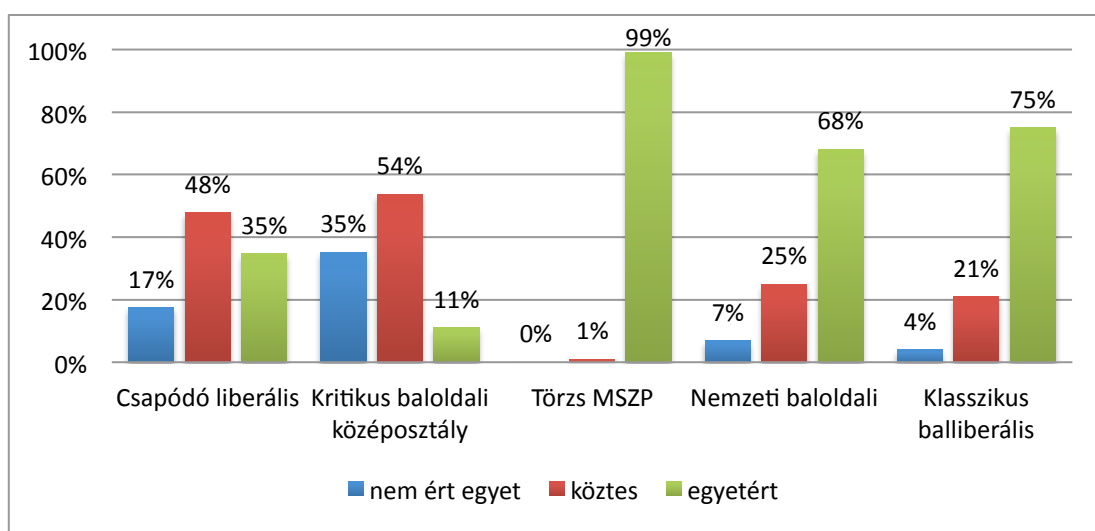

2. ábra: A legfontosabb erények, melyeket a gyerekeknek meg kell tanulniuk, az engedelmesség és a tekintélytiszteltet

A 2. ábra az autoriter-liberter skálához használt egyik állítással kapcsolatos egyetértéseket mutatja a létrehozott öt csoport szerint. Jól látszik, hogy a különböző baloldali-liberális csoportok alapvetően eltérően ítélik meg ezt a kérdést – a többi, hasonló állításnál hasonló aránykülönbségeket látnánk. Az ilyen kérdések célja, hogy kevésbé direkt módon kérdezzenek rá alapvető felfogásbeli kérdésekre: ez az állítás valójában nem kizárólag, szó szerint a gyermekek neveléséről szól, sokkal inkább egy általános hozzáállást mutat a hierarchiához. Az állítások során ezt az absztrakt fogalmat hozzuk közel a választóhoz azáltal, hogy ismerős vagy elképzelhető helyzetről kell véleményt mondani: gyermeknevelésről, családi szerepekről.

A szavazótábor bő ötödét adó nemzeti baloldaliak – mintegy 350 ezer választó – a másik, erősen tradicionális nevelési-társadalomszervezési elveket valló csoport, a jövedelmi egyenlőtlenséggel kapcsolatban ugyanakkor valamivel megengedőbb, mint az előző két csoport. A klasszikus balliberálisokhoz hasonlóan inkább rendszer-idegennek tekinthetőek: nem érzik úgy, hogy beleszólásuk lenne a politikába.

Minden negyedik választó, bő 400 ezer ember alkotja a klasszikus balliberális szavazói csoportot: szemben az előbbi csoporttal, a klasszikus balliberálisok a leginkább elutasítók az autoriter állításokkal és nevelési, társadalmi szerepek tekintetében is szabadelvű válaszokat adnak. Emellett alapvetően a társadalmi-jövedelmi egyenlőséget preferálják, míg a jogi-politikai környezettel kapcsolatban ambivalensek.

3. ábra: Csak kis jövedelmi egyenlőtlenségeket szabadna megengedni az emberek között

A 3. ábra az egyenlőtlenség-egyenlőség skálához használt egyik állítással kapcsolatos megoszlásokat mutatja. Az előző ábrához hasonlóan itt is arról van szó, hogy önmagában az „egyenlőtlenség” fogalmával a válaszadók nehezen tudnak mit kezdeni, ám ilyen értékállítások megfogalmazásával egy kutatás során elő tudjuk állítani azokat a kérdéseket, amik tartalmilag elhelyezik a válaszadó véleményét a kérdésben.

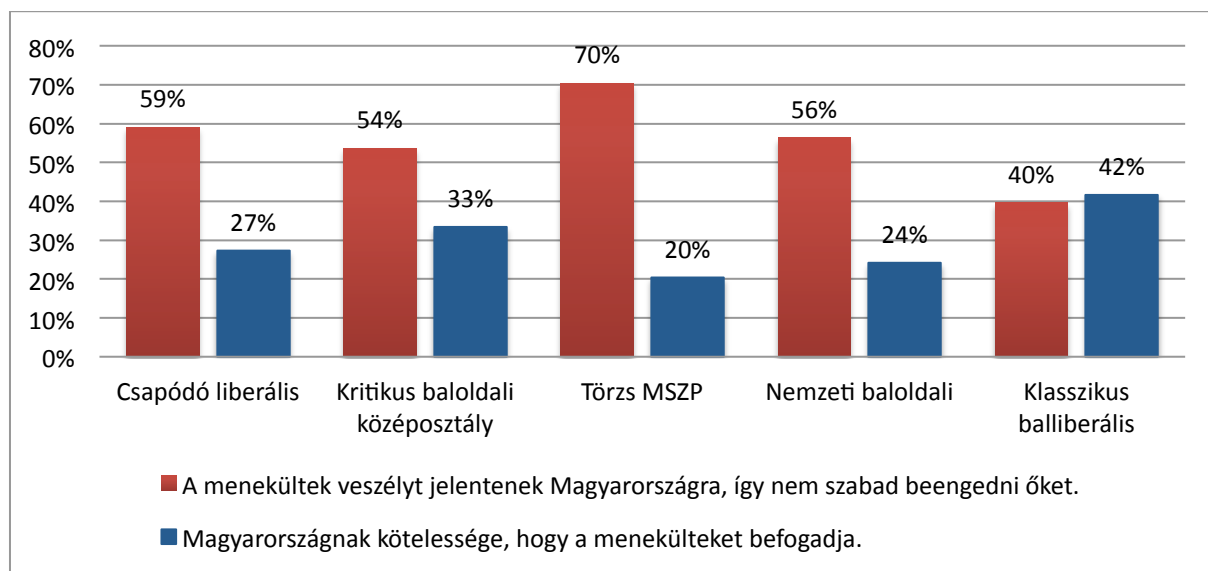
A kritikus baloldali középosztály 220 ezer szavazója között találjuk a baloldali, liberális tábor azon részét, aki a többséggel szemben inkább elfogadó a jövedelmi különbségek iránt és kevésbé számolna le a társadalmi különbségekkel. Mindemellett társadalom-felfogásukban kevésbé tradicionálisak, de nem állnak ki egyértelműen a szabadelvű elvek mellett sem. A kritikus baloldali középosztály az eddigi három csoporttal szemben leginkább elégedett a jogi-politikai környezettel.

A baloldali, liberális táboron belül a legkisebb részt, mintegy 180 ezer választót tesz ki a csapódó liberális csoport: a klasszikus balliberálisok mellett ők a leginkább egyértelműen szabadelvű

csoport – például markánsan elutasítják egy vezér elsőbbségét a törvényekkel szemben. A kritikus baloldali középosztály mellett a csapódó liberálisoknál tapasztaljuk, hogy inkább elfogadóak a jövedelmi egyenlőtlenségekkel kapcsolatban, továbbá ők érzik magukat leginkább a jogi-politikai környezet aktív, cselekvő részének.

TÖRZS MSZP-SZAVAZÓ

A törzs MSZP szavazók csoportja a legstabilabb szavazói csoport a baloldalon: a korábbi választások mindegyikén a legmagasabb arányban vettek részt és a választásról-választásra a legnagyobb arányban voksoltak az MSZP-re (illetve 2014-ben a Kormányváltókra). E szavazók jellemzően alacsony végzettségű, idős szavazók: 71 százalékuk ötven év feletti. E csoport a leginkább nőies az öt közül: 58 százalékuk nő (a teljes baloldali, liberális tábor nemileg kiegyenlített, 48-52 a férfiak és nők aránya). A törzs MSZP-szavazókat nagyon erős ideológiai önbesorolás jellemzi, 84 százalékuk vallotta magát baloldalinak a bal-jobb skálán. Emellett ők alkotják a tábor leginkább konzervatív részét: a liberális-konzervatív önbesorolás alapján minden második törzs MSZP szavazó konzervatívnak jelölte magát. A tábor egészéhez képest köztük magas a magukat vallásosnak tartók aránya, közel hatvan százalékuk jellemezte így önmagát. Fontos látni, hogy a törzs MSZP szavazók nem korlátozódnak a vidékre: gyakorlatilag minden településtípus esetén jelen vannak: az elemzés értékközpontú csoportosításának éppen ez a célja – hasonló attitűdű szavazókat tudtunk beazonosítani a fővárosban és a kisebb településeken is.

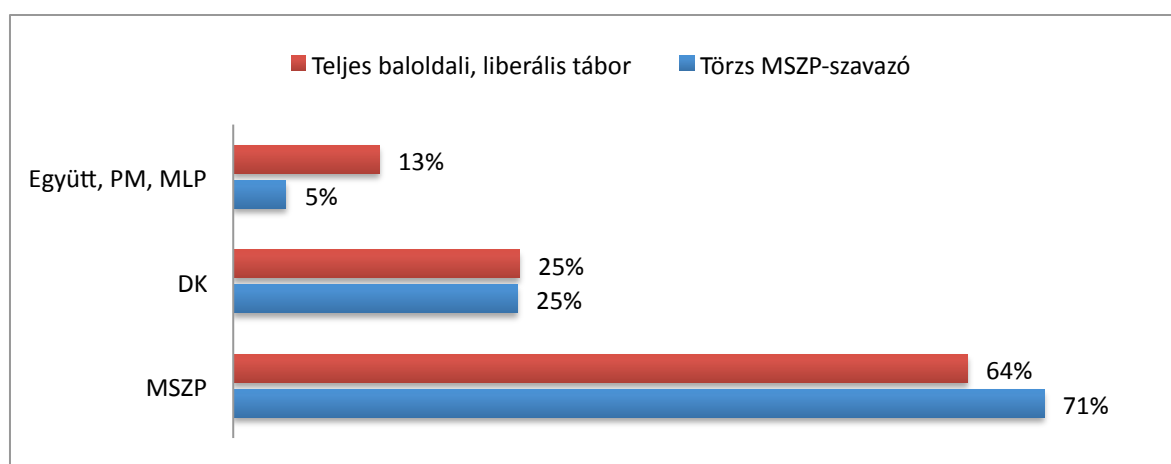

4. ábra: A menekültek megítélése a különböző csoportokban

A törzs MSZP-szavazók még a baloldali táboron belül is különösen elégedetlenek a politikai helyzettel, 98 százalékuk szerint mennek rossz irányba a dolgok és ugyanennyien vélik úgy, hogy a kormány nem a választási ígéreteinek megfelelően politizál. Miközben erősen Fidesz-ellenesek,

több téma kapcsán is azt látjuk, hogy hatott rájuk a kormány kommunikációja: a törzs MSZP-sek a leginkább menekültellenes választói csoport a baloldalon (70 százalékuk nem fogadná be őket), nekik van a legrosszabb véleményük a bankokról és ők támogatják leginkább a rezsicsökkentést (72 százalékuk véli úgy, hogy túl magasak a költségek, ezért a kormánynak csökkentenie kell azokat).

Ami a pártpreferenciájukat illeti, tízből heten az MSZP-re szavaznának, negyedük pedig DK-szavazó. A teljes baloldali, liberális tábor összetételéhez képest tehát egyértelműen felülreprezentáltak közöttük az MSZP és alulreprezentáltak az Együtt, PM, MLP. Szavazási szándékaik is megerősítik, hogy ők a baloldal legstabilabb szavazói: ha szavazási valószínűségeket kérdezzük, így a pártpreferencián túl minden pártról nyilatkozhatnak, akkor azt látjuk, hogy a nem baloldali, liberális pártok felé nincs hajlandóság bennük – nem csak a Fideszre, de a Jobbikra vagy az LMP-re sem tartják valószínűnek, hogy szavaznának. A baloldali pártokon belül viszont elképzelhetőnek látszik némi mozgás: amellett, hogy a pártpreferenciával párhuzamosan az MSZP esetén látjuk a legnagyobb valószínűen szavazó csoportot, a Demokratikus Koalícióra való szavazást is kifejezetten sokan tartották valószínűnek.

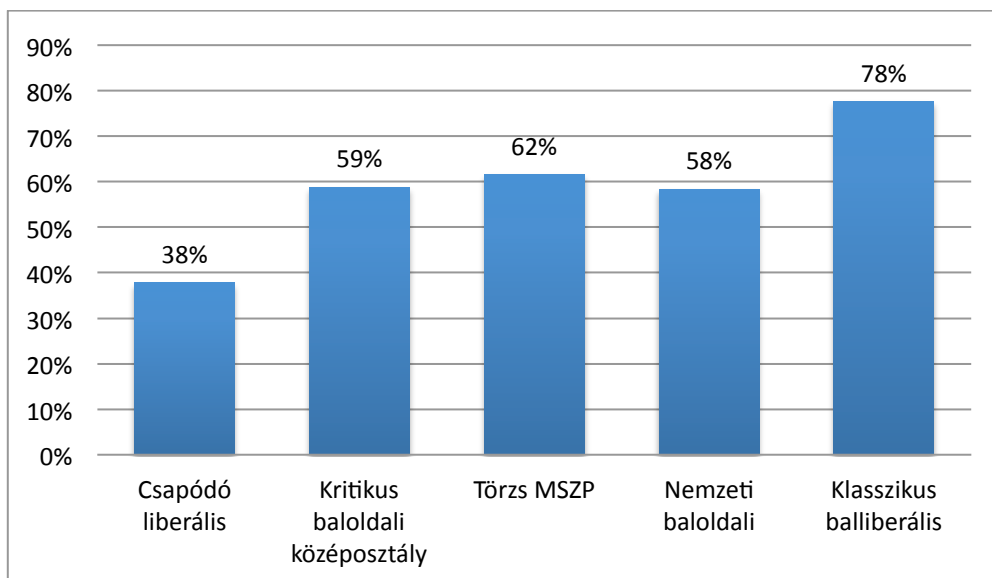

5. ábra: A törzs MSZP-szavazók pártpreferenciája

Médiafogyasztásuk alapján a törzs MSZP-szavazók elsősorban televízióból tájékozódnak: vizsgált adók többségében köztük a legmagasabb az adott csatornát rendszeresen nézők aránya. Az RTL Klubot és a TV2-t hatvan százalékuk, a köztévét negyven százalékuk nézi majdnem minden nap. A két politikai tévécsatorna nézettsége már kevésbé kiugró – a törzs MSZP-szavazók döntően tehát a nem politikai jellegű televíziókat nézik. Emellett ők a legkevésbé online tájékozódó csoport: csupán tíz százalékuk nézi napi szinten interneten a híreket, míg bő hetven százalékuk soha nem olvas a neten. Azok között, akik felkeresnek online hírportálokat, a leglátogatottabb oldal az Origo és az Index mellett a 444.hu.

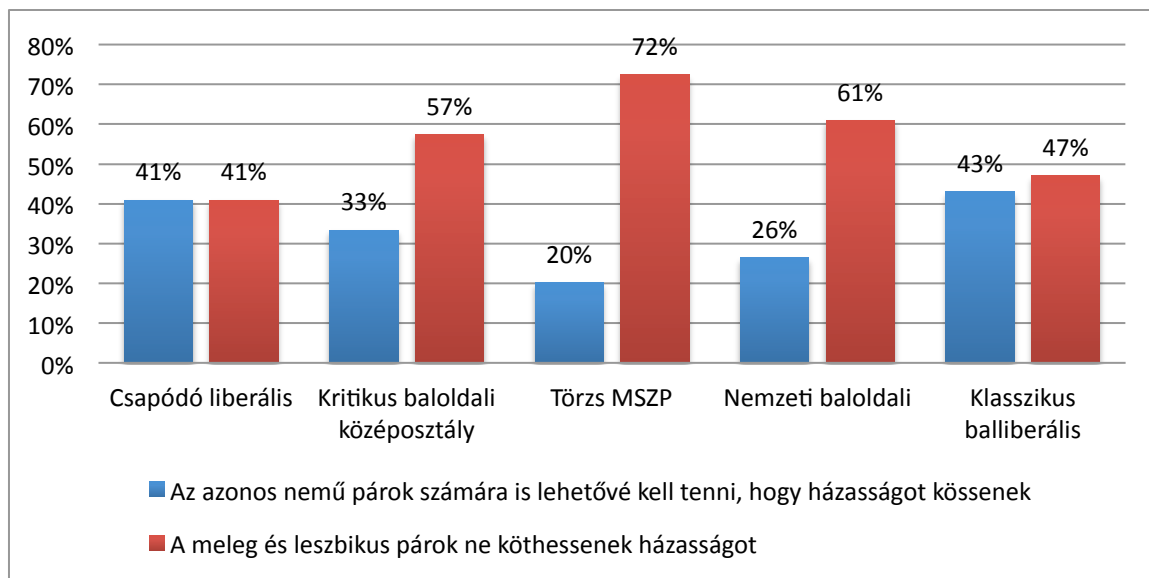
A klasszikus balliberális szavazók több szempontból is ellenpontjai az előbbi szavazói csoportnak: ők a baloldal legmagasabb végzettségű, döntően fővárosi választói, akik között a legmagasabb a magukat nem vallásosnak tartók aránya. Tízből hárman budapestiek, bő ötödük pedig felsőfokú végzettséggel rendelkezik. A klasszikus balliberális szavazók ideológiai önbesorolása is karakteres: közel kilencven százalékuk sorolja magát baloldalinak a bal-jobb skála alapján, negyven százalékuk pedig liberálisnak, a liberális-konzervatív skálán – mindkét arány a legmagasabb baloldali ill. liberális választás.

A klasszikus balliberálisok a jelenlegi kormányzat leghevesebb elutasítói: 95 százalékuk tartja ellenszenvesnek a mostani, harmadik Orbán-kormányt. Ezzel szemben ők azok, akik az összes volt baloldali kormánnyal átlag felett szimpatizálnak – a Gyurcsány-kormány kivételével minden esetben náluk a legmagasabb a szimpatizálók aránya –, különösen kiemelten kedvelt körökben a Bajnai Gordon vezette kormány. A klasszikus balliberális szavazók amellet, hogy erősen kritikusak a kormánnyal szemben, kitűnnek abban is, hogy Jobbikot komoly veszélynek tartják és határozottan elzárkóznak tőle. A klasszikus balliberális szavazók négyötöde véli úgy, hogy a Jobbikon belül vannak rasszista, antiszemita politikusok és csak tizedük tartja mérsékelt pártnak. Ezzel párhuzamosan nyolcvan százalékuk szerint a baloldal megerősödésével szorítható vissza a Jobbik és a szélsőséges közbeszéd.

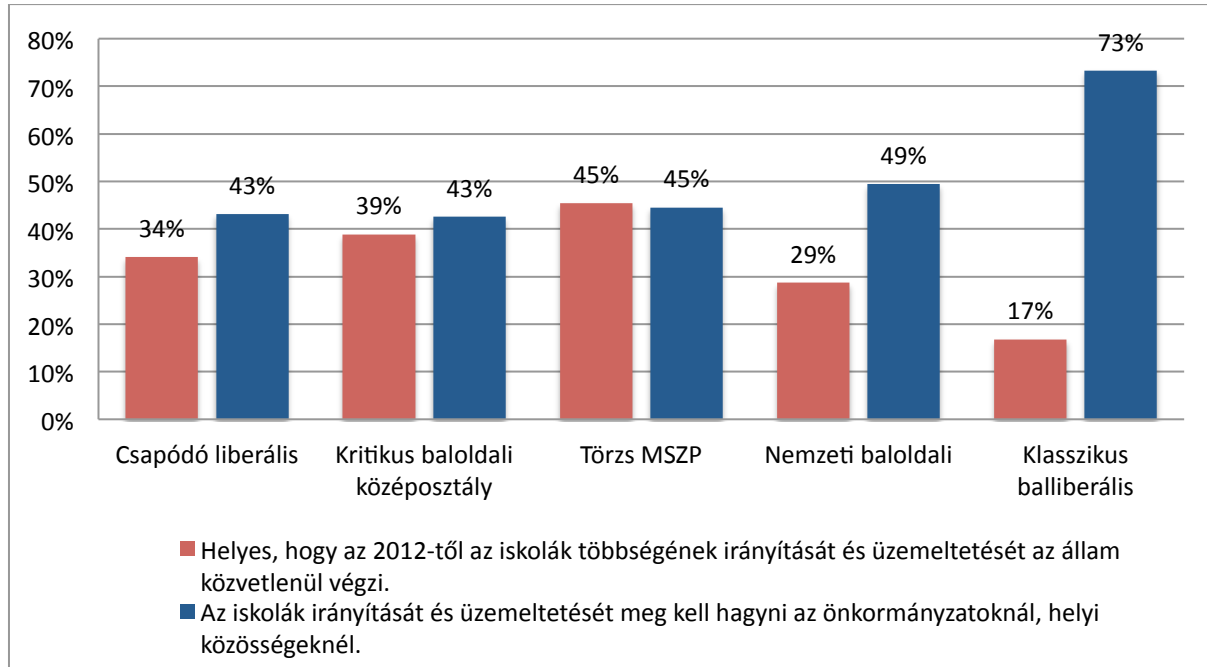
6. ábra: A Jobbikban vannak rasszista, antiszemita politikusok. Egyetértési arányok

Közpolitikai véleményük alapján a klasszikus balliberálisok a leginkább menekült-barát csoport: az öt szavazói kategórián belül csak náluk van (szűk) többségben az az álláspont, hogy a menekülteket Magyarországnak kötelessége lenne befogadni – negyvenkét százalékuk véli így.

7. ábra: Az azonos neműek házasságának megítélése

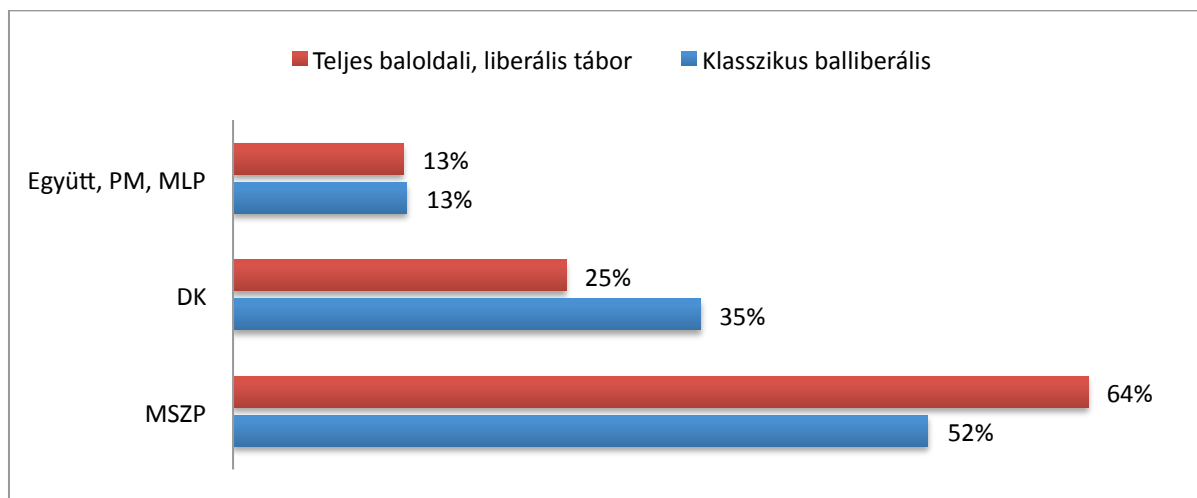
A klasszikus balliberális szavazók több más, elsősorban kulturális-ideológiai ügyben is különböző – jellemzően liberálisabb – állásponton vannak: a legnagyobb arányban (70 százalék) ellenzik a halálbüntetés visszaállítását, többségük támogatja az azonos neműek házasságát, az egyház és állam szétválasztását és a centralizációval szemben az iskolákat a helyi önkormányzatoknál hagynák.

8. ábra: Iskolák államosításának megítélése

Ami tényleges pártválasztásukat illeti, köztük a legmagasabb a Demokratikus Koalíció szavazóinak az aránya az öt csoporton belül: míg a teljes baloldali, liberális szavazótábornak csak negyedét adják a DK-szavazók, addig a klasszikus balliberális szavazók bő harmada

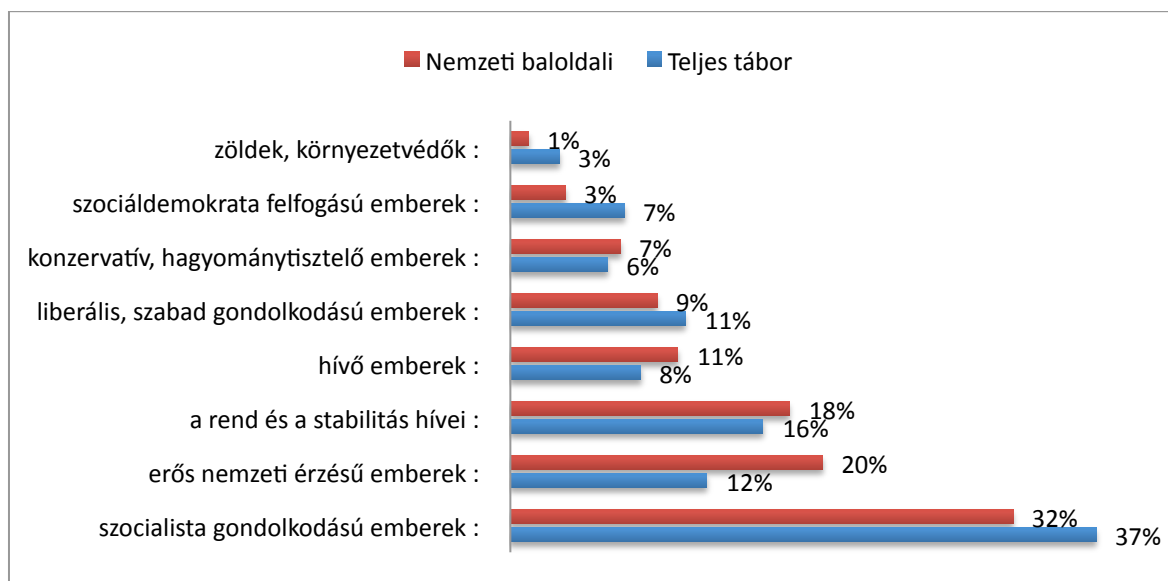
szavazna most a pártra. Ezzel párhuzamosan köztük a legalacsonyabb az MSZP-t választók aránya – csak minden második klasszikus balliberális szavazna a szocialista pártra. Noha az Együtt, PM, Liberálisokra ténylegesen szavazók aránya nem haladja meg lényegesen az egész táborban mért arányt (13 százalék a teljes tábor 11 százalékával szemben), a pártok külön-külön vizsgált szavazási hajlandósága azt mutatja, hogy a klasszikus balliberálisok a leginkább nyitottak az Együltre, de a PM-re és a Liberálisokra is nagyobb eséllyel szavaznának, mint a többi kategóriába tartozó választó. A jobboldali pártok vagy az LMP felé a klasszikus balliberálisok sem mutatnak hajlandóságot: átjárás lehetősége csak a baloldali blokkon belül látszik.

9. ábra: A klasszikus balliberális szavazók pártpreferenciája

Médiafogyasztásuk alapján ők a legtájékozottabb baloldali, liberális szavazók, akik kifejezetten keresik a politikai tartalmat. Tévénézési szokásaik alapján ugyanis az ATV-t és a HírTV-t az átlagot meghaladó, míg az RTL-t, a TV2-t és az M1-et átlag alatti gyakorisággal nézik. Jól jellemzi az ATV fontosságát számukra, hogy a hírcsatornát 30 százalékuk követi minden nap vagy majdnem minden nap, ami megegyezik a TV2 nézési gyakoriságával és másfélszer magasabb, mint a teljes táborban mért 20 százalék. A Klubrádió is a klasszikus balliberálisok között tudhatja magánénak a legnagyobb hallgatottságot. Napilap olvasás viszont kevésbé jellemző rájuk, az általuk forgatott újságok közül leginkább a Népszabadság olvasottsága magas. Online téren viszont ők a legaktívabbak, harminc százalékuk olvas napi szinten híreket netes portálokon, negyedük minden nap használja a Facebook-ot. Az online portálok között a legolvasottabb az Origo, ezt követi az Index majd a 24.hu és a nol.hu. Arányai alapján a Népszabadság online felülete a leginkább az ő felületük: közel kétszer annyian látogatják minden nap, mint a teljes tábor.

A nemzeti baloldali szavazók a baloldali, liberális táboron belül a legkevésbé heves kormányellenes szavazók: bár szinte mindegyikük kormányváltást szeretne, nincs bennük olyan erős elutasítás a korábbi jobboldali – vagy épp a jelenlegi – kormánnyal, kormányokkal szemben, mint az eddig megismert két szavazói csoportnak. Bár egyértelműen rokonszenveznek a rendszerváltás utáni baloldali kormányokkal, a többi csoporthoz képest egyértelműen a Medgyessy és az első Orbán-kormány értékelése kedvezőbb körökben. A nemzeti jelzőben esetükben önválasztásuk köszön vissza: a szavazók ötöde jelölte meg ezt a jelzőt, mint a hozzá legközelebbi címke. Bal-jobb önbesorolásukkor a magukat jobboldalinak tartók aránya kétszerese a tábor egészének – de ezzel együtt is a baloldaliság dominál. A nemzeti baloldali választadók között felülreprezentáltak a szakmunkás végzettséggel rendelkezők és a községben élők illetve az aktív keresők – a többi szempontból hasonlóak a tábor egészéhez. A nemzeti baloldalhoz tartozók a többi baloldali, liberális szavazóhoz képest viszonylag jól meg tudnak élni: köztük a legkisebb azok aránya, akik eladósodottak vagy épp tartalékaikat élik fel.

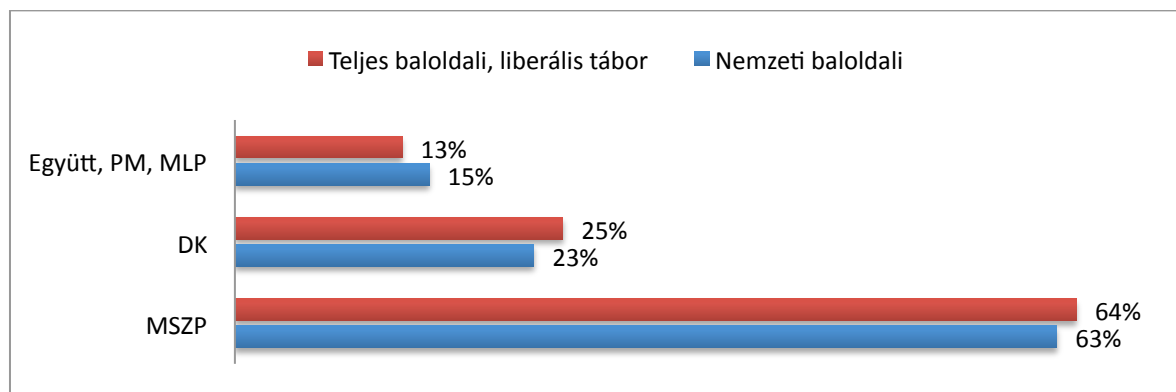

10. ábra: Milyen felfogású emberek állnak önhöz a legközelebb?

A nemzeti baloldal szavazói között érződik egyfajta jóléti sovinizmus: azokban a kérdésekben, ahol (véltetően) ők maguk is jól járnának, ott támogatják az állami költsékezést – ilyen a rezsicsökkentés vagy a tandíjmentes felsőoktatás. Ezzel szemben a hazai cigányság felzárkóztatására nem fordítanak nagyobb összeget, inkább támogatják a közmunkát és a bűnelkövetők jogait kevesebbre tartják, mint a többi szavazó.

Korábbi pártpreferenciájuk alapján e szavazók 2006 után részben elfordultak az MSZP-től és mintegy ötödük mind 2010-ben, mind 2014-ben más pártra szavazott. Úgy tűnik azonban, hogy az azóta eltelt időben visszatartották a baloldali pártokhoz: ezt részben magyarázhatja az, hogy a

nemzeti baloldaliak között vannak a legnagyobb arányban azok, akik szerint a baloldalnak van esélye megnyerni a 2018-as választásokat. Jelenlegi pártpreferenciájuk alapján azt mondhatjuk, hogy az Együtt, PM és MLP az öt csoport közül itt a legtámogatottabb, bár szavazási valószínűségük alapján nem beszélhetünk véglegesen elkötelezett szavazókról.

11. ábra: A nemzeti baloldaliak pártpreferenciája

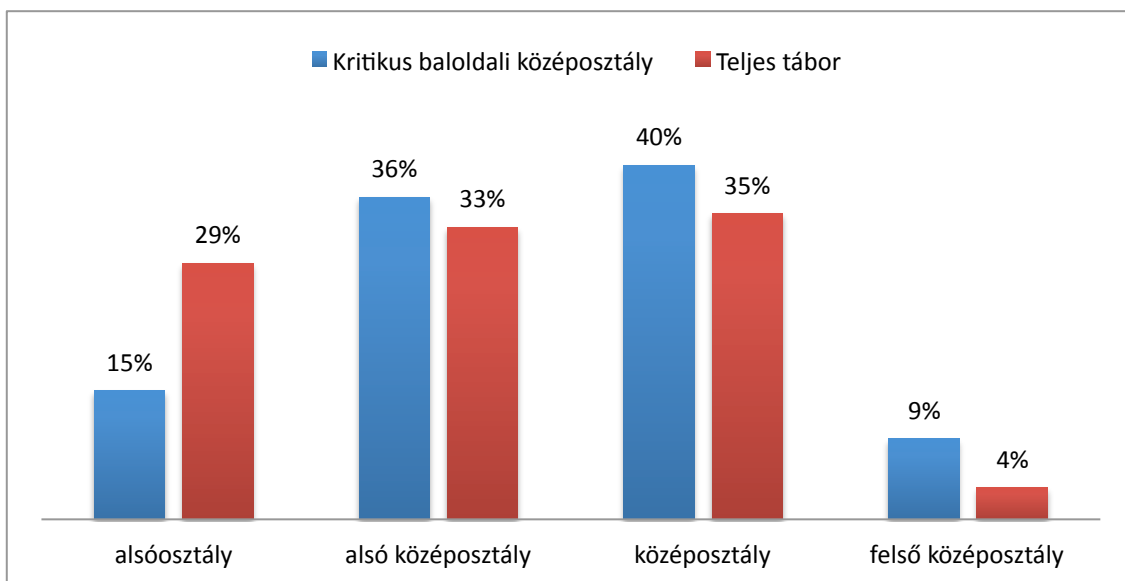
Médiafogyasztása alapján a nemzeti baloldali szavazó kevésbé nézi a nagy kereskedelmi csatornákat, míg a köztévét és az ATV átlagos sűrűséggel követi. Szintén átlag alatti körökben a HírTV nézettsége és az öt csoport közül e szavazók tájékozódnak legkevésbé a Klubrádióból. Ezzel szemben ők a leginkább rendszeres újságolvasók – a helyi, megyei lapok mellett Népszabadságot, Népszavát forgatnak a leggyakrabban. Az online portálok közül leginkább az Origo-t, az Indexet és a 24.hu-t követik – a többi felületet viszont kevésbé nézik.

KRITIKUS BALOLDALI KÖZÉPOSZTÁLY

A kritikus baloldali középosztálybeli szavazó a baloldali, liberális tábor leginkább (ön)kritikus része. Ők annak ellenére, hogy korábbi választásokon rendre a baloldalt támogatták, sőt a legmagasabb arányban szavaztak 2014-ben a Kormányváltók szövetségére, ma mindegyik baloldali, liberális párttal szkeptikusabbak, mint a tábor túlnyomó része és választási hajlandóságuk is elmarad a többi szavazóétól. Fontos látni ugyanakkor, hogy e kritika inkább szól a teljes politikai elitnek, semmint kizárólag a baloldalnak, hiszen más ellenzéki pártok (vagy épp a Fidesz) felé sem mutatnak nyitottságot.

Társadalmi szempontból a kritikus baloldali középosztály jeleníti meg gazdagabb, stabil életkörülmények között élő szavazókat: kilenc százalékuk tartja magát a felsőosztályhoz, további negyven a középosztályhoz tartozónak (ugyanezek az arányok a teljes táboron belül 3,6 ill. 34 százalék). Döntően városi környezetben élnek és körükben valamivel több a fiatalabb szavazó, mint a többi csoport esetén. Végzettség tekintetében is az erős középmezőnyt adják: ugyan a klasszikus balliberális szavazókhöz képest kevesebb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők

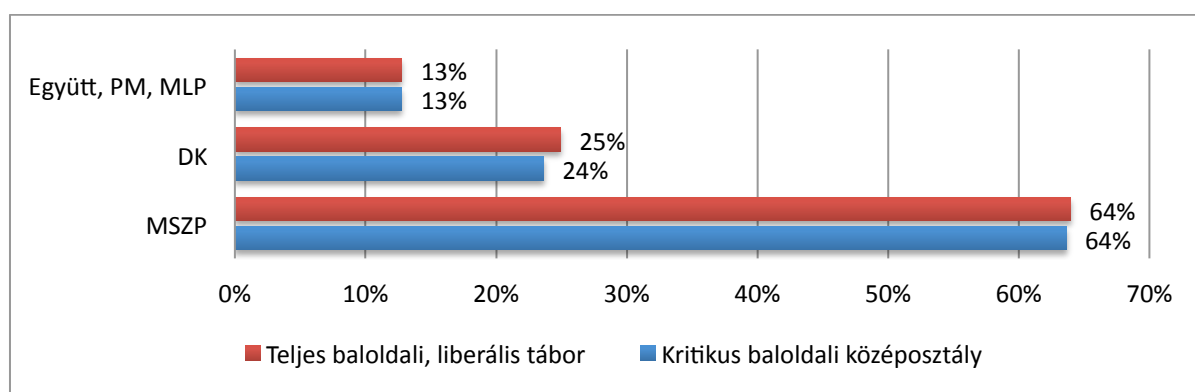
aránya, de sokkal inkább jellemző rájuk a gimnáziumi, szakközépiskolai végzettség, mint egy ennél alacsonyabb.

12. ábra: Ön melyik osztályba tartozónak érzi magát? (Önbesorolás)

E szavazó csoport esetén a baloldaliság mellett egy karakteres identitásválasztást is látunk: 44 százalékuk sorolta magát a szocialista gondolkodású emberek közé – ez a legmagasabb arány, amit az öt kategóriában látunk. Emellett átlagot meghaladó a liberális, szabadgondolkodásúak aránya is – tizenöt százalék a teljes tábor tizenegy százalékával szemben.

A kritikus baloldaliak aktuális pártpreferenciája áll a legközelebb a teljes baloldali, liberális tábor belső arányaihoz – ami ismételten arra utal, hogy esetükben nem egy-egy pártot sújt a kritika, hanem sokkal inkább egy általános politikai-ellenes attitűdről van szó. Ennek megfelelően szűk kétharmaduk szavazna most az MSZP-re, negyedük a DK-ra és mintegy hatodik az Együtt-re, a PM-re vagy a Liberálisokra.

13. ábra: A kritikus baloldali középosztály pártpreferenciája

A kritikus baloldali középosztálybeliek hírfogyasztásuk alapján is távolságot tartanak a politikától: minden tévéadó esetén köztük a legalacsonyabb a rendszeresen, naponta tévézők

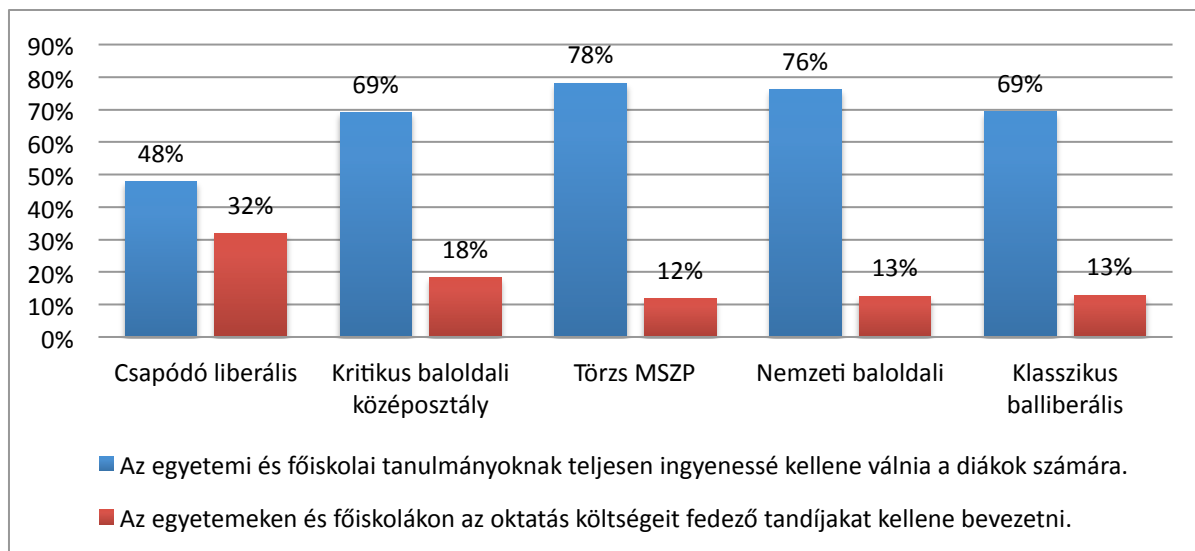
aránya. Ez a különbség különösen a két politikai csatorna, az ATV és a HírTV esetén látványos: előbbit csupán hét százalék nézi (majdnem) minden nap – szemben a teljes táborban mért 19 százalékkal, míg a HírTV-t legfeljebb hetente többször nézik, napi szinten nem. Mindezt online téren sem egyensúlyozzák ki: bár életkoruk, társadalmi környezetük alapján azt várhatnánk, hogy inkább interneten fognak tájékozódni, gyakorlatilag csak a törzs MSZP-szavazók passzívabbak az online hírfogyasztást tekintve.

CSAPÓDÓ LIBERÁLIS

A csapódó liberálisok adják a tábor legkisebb részét, akik a kritikus baloldaliakhoz hasonlóan sok esetben valami ellen és nem valami mellett fogalmazzák meg önmagukat, illetve számos ügyben kerülnek a karakteres véleményadást. Csapódó jellegük elsősorban a korábbi pártváltásaikból adódik, ők tekinthetők a legkevésbé „stabil” szavazóknak ugyanis. Egyrészt választási aktivitásuk rendre elmaradt a többi csoportétól, másrészt jellemzően a legalacsonyabb arányban támogatták az MSZP-t, illetve 2014-ben a Kormányváltókat. Ehelyett 2006-ban az SZDSZ, 2010-ben az LMP-t és az MDF-et választották a többi baloldali, liberális szavazónál jóval nagyobb mértékben. Ezzel együtt is egyértelmű kormányváltó szavazókról beszélünk – kivétel nélkül mindegyikük azt szeretné, ha 2018 után nem a Fidesz folytatná. A csapódó liberálisok tehát elsősorban olyan baloldali, liberális szavazók, akiket a kormányváltás szándéka terel a baloldalhoz.

Elsősorban protest-párti jellegűkből fakad, hogy a csapódó liberálisok a pártok jellemzése során mind a Jobbikot, mind az LMP-t kedvezőbben értékelik, mint a többi baloldali, liberális csoport – különösen korrupcióval, hitelességgel összefüggő környezetben. Mindez azonban egyik párt esetén sem jelent kifejezett szavazói szándékot, inkább csak egyfajta nyitottságot, távolságtartó szimpátiát: nem hiszik, hogy a Jobbik különösebben alkalmas lenne az ország vezetésére, de azt sem gondolják, hogy főleg rasszista, antiszemita politikusokból állna a párt.

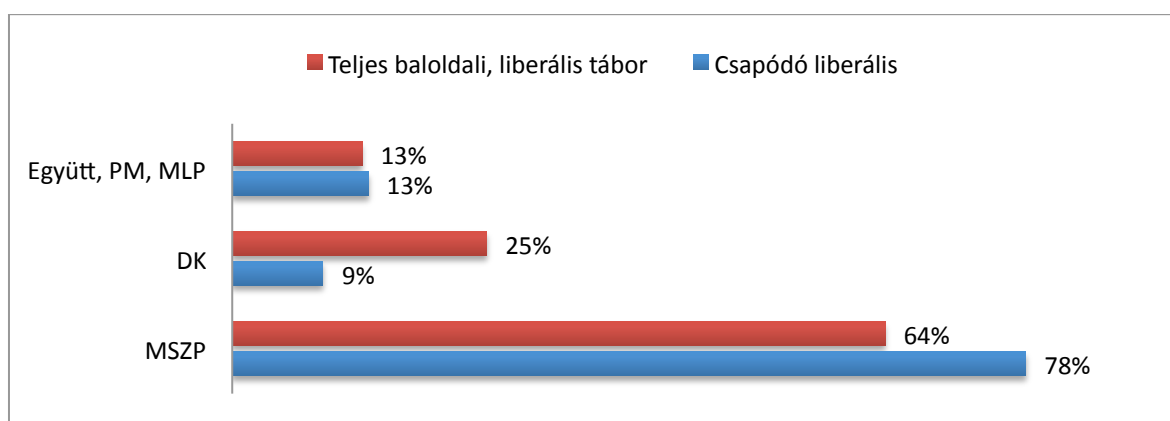
A csapódó liberálisokat értékviszáltságuk és szakpolitikai állásfoglalásaik alapján neveztük el liberálisnak: a klasszikus balliberális csoporthoz hasonlóan foglalnak ugyanis állást a tradicionális-autoriter nevelési-társadalmi elvekkel szemben, viszont emellett a piaci-jövedelmi egyenlőtlenségi kérdésekben is tőlük érkeznek a leginkább liberális, kapitalista válaszok. Jól példázza ezt az attitűdöt, hogy a csapódó liberálisok között a legmagasabb az egyetemi tandíj elfogadottsága, az adócsökkentés preferálása a szociális kiadások növelése helyett, a tizenharmadik havi nyugdíj elutasítása vagy épp a magántőke bevonásának támogatása az egészségügybe. Emellett a kulturális-ideológiai ügyekben is szabadelvű, liberális válaszokat adnak: cigánybűnözés kifejezés használatának egyértelmű elutasítása, nagyobb támogatás a romafelzárkóztatásra, ügynökakták nyilvánosságra hozatalának támogatása.

14. ábra: A felsőoktatási tandíj megítélése

Társadalmi háttérük kevésbé karakteres, mint a korábbi csoportok esetén: valamivel fiatalosabb, nagyobb arányban vidéki szavazókról van szó. Ahogy a törzs MSZP szavazók a leginkább nőies, addig a csapódó liberálisok a leginkább férfias szavazói csoport – 57 százalékuk férfi. Önbesorolásuk vizsgálata azt mutatja, hogy bár szakpolitikai és attitűdválaszaik alapján liberálisnak kategorizálhatnánk őket, magukat sem a bal-jobb, sem a liberális-konzervatív skálán nem igazán tudják vagy akarják besorolni. Mindkét skála esetén a csapódó liberálisok választották a közepet jelentő 4-es értéket – közel kétszer akkora arányban, mint a tábor egésze.

Jelenlegi pártválasztásuk ugyanakkor nagyon is határozott: 78 százalékuk az MSZP-re, 13 százalékuk az Együtt, PM, Liberálisok pártok egyikére, míg 9 százalékuk a DK-ra szavazna. Mindez tehát azt mutatja, hogy a csapódó liberálisok között van a legkevesebb DK-szavazó: e választók a Demokratikus Koalícióval kapcsolatban egyértelműen kritikusabbak, mint a többi baloldali erővel szemben. A csapódó liberálisok kritikája vélhetően elsősorban a 2010 előtti kormányzásnak szól, hiszen mind a Gyurcsány, mind a Bajnai kormányokat a többi szavazónál lényegesen nagyobb mértékben találták ellenszenvesnek.

15. ábra: A csapódó liberálisok pártpreferenciája

A csapódó liberálisok viszonylag aktív hírfogyasztók és a leginkább nyitottak a nem hagyományosan baloldali, liberális csatornák felé. Ezt mutatja, hogy körükben a legmagasabb a HírTV-t rendszeresen nézők aránya is – miközben az ATV-t is hasonló arányban követik. Az online térben is igen aktívak és döntően a kisebb hírportálokat követik a többi szavazónál nagyobb arányban (míg a legnagyobb Index és Origo kisebb szerepet tölt be náluk). Rendszeresen, legalább hetente többször olvassák az mno.hu-t, a 444-et, a VS.hu-t, de a csapódó liberálisok közül kerülnek ki leginkább a magyarnarancs.hu valamint a Mandiner és a Kettős Mércé olvasói is. Online aktivitásukat jól jelzi, hogy nem csak a Facebook-ot, de a twittert és a tumblr-t is a baloldali, liberális táborot meghaladó arányban használják.